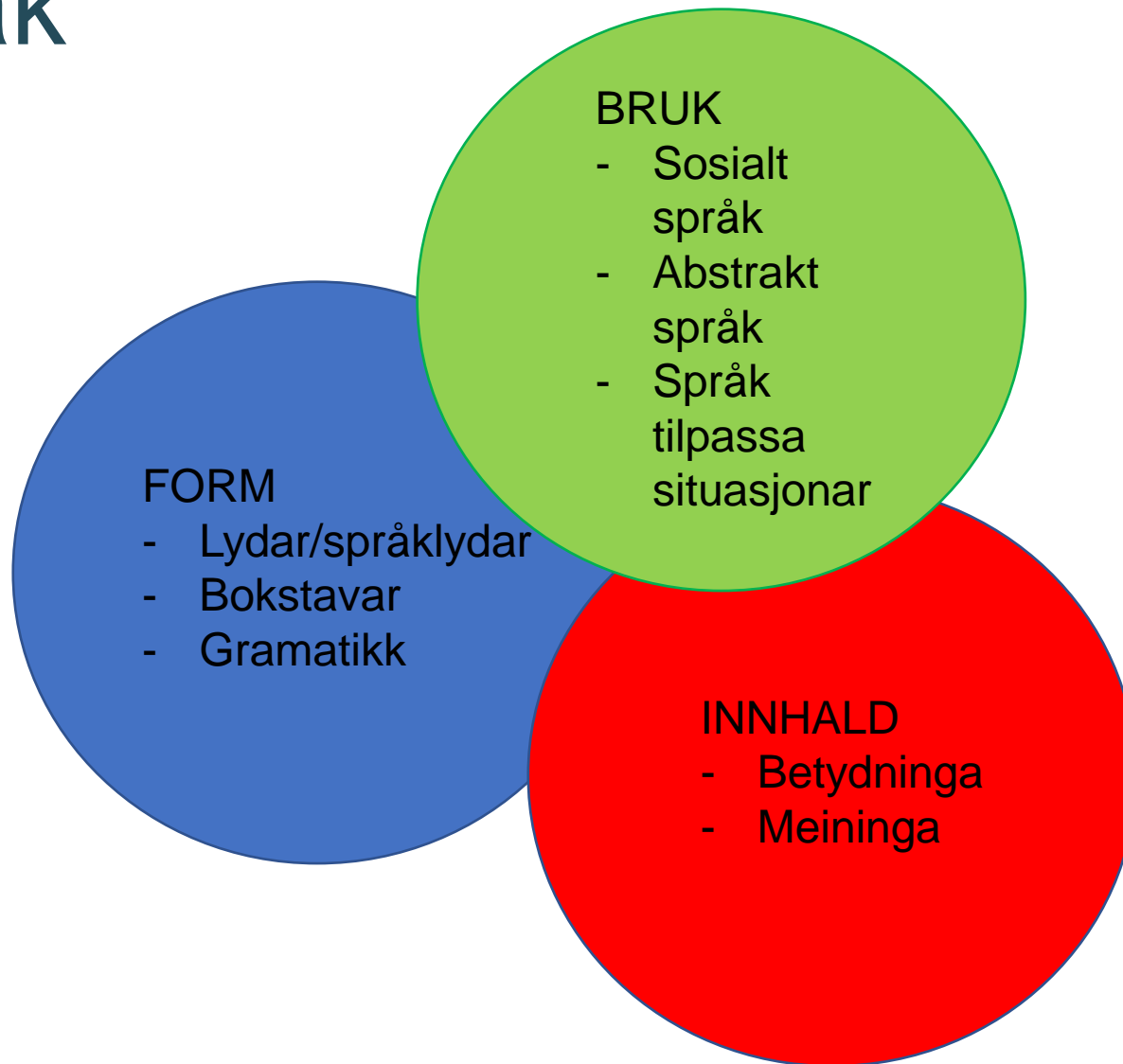

Sogn PPT – Vårt arbeid med språk

Fagnettverk tidleg innsats og språk, 15.03.23

Språk

Bloom,L @ Lahey,M; 1978

Språkutvikling - Innhold

- Enkeltord - /BIL/
- 2-ordsyttringar - /Pappa bil/
- Setningar - /Sjå, der er ein bil/
- Forteljingar - /Veit du kva...../

Språkutvikling - bruk

- Kunne formidle seg
- Språket i sosialt samspel
- Abstrakte meininar
- Ironi

Språkutvikling - form

- Språklydar
- Bokstavar
- Grammatikk

Når forventar me at språklydane er på plass?

Preus si øvre grense for språklydtilegnelse:

3 år: vokalane og m, b, p, h (h-vanskeleg fordi den varierer i artilulasjonsstad)

4år: n, t, d, j, f, v, l

5 år: k, g, ng

6 år: r

7 år: s (etter tannfellinga)

9 år: kj – kjole, skj – skjørt

Milepæler fra 12-15 måneder

Hva gjør barnet ditt?

- begynner å bruke flere første ord, minst 5-10
- forstår flere ord og korte fraser
- kan peke på ting du navngir
- følger enkle beskjeder som er innenfor barnets rutine
- kommuniserer gjennom babling, få ord, kroppsspråk og gester som peking, vinke o.l.
- imiterer enkle og gøye ord som "mø", "wæh!" når dere leser eller leker sammen
- prøver å rette ditt fokus mot noe, ved å peke

Hva liker barnet ditt?

- å snakke med deg, han/hun vil gjerne bable og bruke kroppen
- turtakingsleker som "titt-tei" og rulle ball
- alle leker og ting som lager ulike gøye/høye lyder
- enkle sanger med bevegelser, der barnet selv kan imitere og være med
- å se i bildebøker med enkel fortelling. Det er ekstra gøy om du lager morsomme stemmer og lyder, spesielt enkle lyder og ord barnet kan imitere

Hvordan kan du støtte språket?

- beskriv det dere gjør, hører og ser sammen
- gi barnet valg slik at det får en grunn til å kommunisere med deg, f.eks: "vil du ha melk eller vann?"
- godta alle former for kommunikasjon: ord, peking, tegn, gester
- lek med barnet ditt, og la barnet lede leken mens du følger og setter ord på leken
- gjenta ordene barnet ditt sier, på riktig måte
- gjør praten mer spennende med å overdrive ansiktsuttrykk og kroppsspråk, og lag gøye lyder og ord som "splæs!" "woho!"

Hvordan er lyder og uttale?

- flere og flere tydelige ord kommer på plass
- en del ord blir gjerne forenklet slik at f.eks.: /k/ blir /t/, /g/ blir /d/, /l/ blir /j/
- ord som "sol" kan bli "tol"
- ord med konsonantforbindelser blir gjerne forenklet f.eks. at "stol" blir /tol/ eller /dol/

Milepæler fra 18-24 måneder

Hva gjør barnet ditt?

- forstår flere og flere ord
- forstår mange flere ord enn barnet sier selv
- forstår korte setninger som sies ofte i daglig rutine
- bruker flere ord selv, mellom 50 og 200 ord
- bruker minst 50 ord innen 2 år
- setter sammen to ord, som f.eks. "pappa bil"
- forstår enkle spørsmål
- følger enkle instruksjoner med to ledd, f.eks. "hent bamsen og legg den i sengen"

Hva liker barnet ditt?

- at du lager gøye lyder som er enkle å imitere, mens dere leker sammen
- å være med deg på daglige aktiviteter og hjelpe deg med ting. Dette lærer barn mye av, og de liker å tilbringe tiden med deg
- at du har en pause mellom bevegelsene og viktige ord i sangene, slik at barnet har tid til å imitere
- å lese samme boken igjen og igjen og igjen, repetisjon gir god læring for barnet ditt

Hvordan kan du støtte språket?

- beskriv det dere gjør, hører og ser sammen
- gi barnet valg slik at det får en grunn til å kommunisere med deg, f.eks: "vil du ha melk eller vann?"
- gjenta det barnet ditt sier, og legg til ett eller to ord til, f.eks. "ball" blir "blå ball"
- lek med barnet ditt, og la barnet lede leken mens du følger og setter ord på leken
- gjenta ordene barnet ditt sier, på riktig måte
- snakk sakte og ha nok av pauser når du snakker og leser med barnet ditt, det gjør det lettere for barnet å imitere ordene dine

Hvordan er lyder og uttale?

- flere og flere tydelige ord kommer på plass
- du forstår flere av ordene til barnet, men ikke alle
- en del ord blir gjerne forenklet slik at f.eks.: /k/ blir /t/, /g/ blir /d/, /l/ blir /j/
- ord som "sol" kan bli "tol"
- ord med konsonantforbindelser blir gjerne forenklet f.eks. at "stol" blir /tol/ eller /dol/

Milepæler fra 30-36 måneder

Hva gjør barnet ditt?

- både bruker og forstår mange nye og ulike typer ord
- lærer nye ord hver dag
- setter sammen lengre setninger med minst 3 ord
- bruker minst 300 ord selv innen 3 år
- forstår mer komplekse instruksjoner, og forstår ord som farge, størrelse og preposisjoner
- stiller ofte spørsmål med "hva", "hvor", "hvem" osv.
- forstår ord for noen følelser

Hva liker barnet ditt?

- å synge, fortelle enkle historier, høre vitser
- "late-som-leker" med dukker, biler, dyr og mennesker
- å leke med mange forskjellige leker
- å leke alene eller sammen med andre barn
- å være med på daglige aktiviteter og herme etter det du gjør
- å lese bøker, og få velge selv hvilken bok dere skal lese

Hvordan kan du støtte språket?

- snakk, lek, og syng med barnet
- les forskjellige bøker slik at barnet møter ulike ord
- gjenta det barnet ditt sier, og legg til ett eller to ord til, f.eks. "pappa sin bukse" blir "ja, pappa sin blå bukse"
- lek med barnet ditt, og la barnet lede leken mens du følger og setter ord på leken
- gjenta ordene barnet ditt sier, på riktig måte
- snakk om det dere gjør på, men unngå å stille mange spørsmål til barnet, for det kan føles pressende og kjedelig

Hvordan er lyder og uttale?

- du forstår nesten alle ordene til barnet
- færre og færre ord blir forenklet
- barnet uttaler ord som "sol" og "lys" riktig innen 3 år
- en del ord blir gjerne fremdeles forenklet slik at f.eks.: /k/ blir /t/, /g/ blir /d/, /r/ blir /l/ eller /j/
- ord med konsonantforbindelser blir gjerne forenklet f.eks. at "stol" blir /tol/ eller /dol/

Saksgang PPT

- Førtilmeldingsfase
- Tilmelding
- Utgreiing
- Sakkunnig vurdering
- Oppfølging/evaluering

Førtilmeldingsfasen

- Reisedagar i barnehagene – ta kontakt for drøftingar når de lurer
- Tilgjengelege kontaktpersonar på tlf, teams, e-post
- BTI ressursteam

- Prøve ut tiltak – evaluere – prøve nye tiltak – har det effekt???
- Samarbeid med foreldre (samtykke frå foreldra)
- Tverrfagelg samarbeid: barnehage, PPT og helsestasjon

Tiltak i førtilmeldingsfasen

- TRAS – kva område bør ein jobbe med?
- Lag ein PLAN!!! Dokumentasjon
- Organisering i barnehagen
- Språkgrupper
- Lesing og samtale – medviten bruk av språket
- Generelt språkleg medvit
- Artikulatorisk medvit
- Diskriminere lyd
- Godt språkmiljø
- Gode språkmodellar
- Tiltak over tid – TOLMODIGHEIT!

Tilmelding PPT

- Pedagogisk rapport
- TRAS
- ALLE MED

Utgreiing av utfordringane til barnet

- Observasjonar
- Samtalar med barnet, foreldra og personalet
- Testing/kartlegging

Fleirspråklege barn

- Same språkutvikling på andrespråk som på morsmål
- Kor lenge har dei vore norsk miljø?
- Korleis er utviklinga på morsmålet?
- Samtale med foreldre, tolk

- Statped
- NAFO (Nasjonalt senter for fleirkulturell opplæring)

Norsk fonemtest

104 norske ord/bilder

Testar alle norske språklydar

The form for the 'NORSK FONEMTEST' includes the following fields:

- Barnets navn:** _____
- Skoleingehør:** _____
- Testdato:** _____
- Fødselsdato:** _____
- Alder:** _____
- Testleder:** _____

The form also includes two columns for recording test results:

	Første gangs testing			Anden gangs testing		
Testdato:	år	måned	dag	år	måned	dag
Fødselsdato:	år	måned	dag	år	måned	dag
Alder:	år	måned	dag	år	måned	dag

At the bottom center of the form is a small logo, and on the right side, there is a vertical text label: 'Norsk fonemtest 1978'.

Tribus

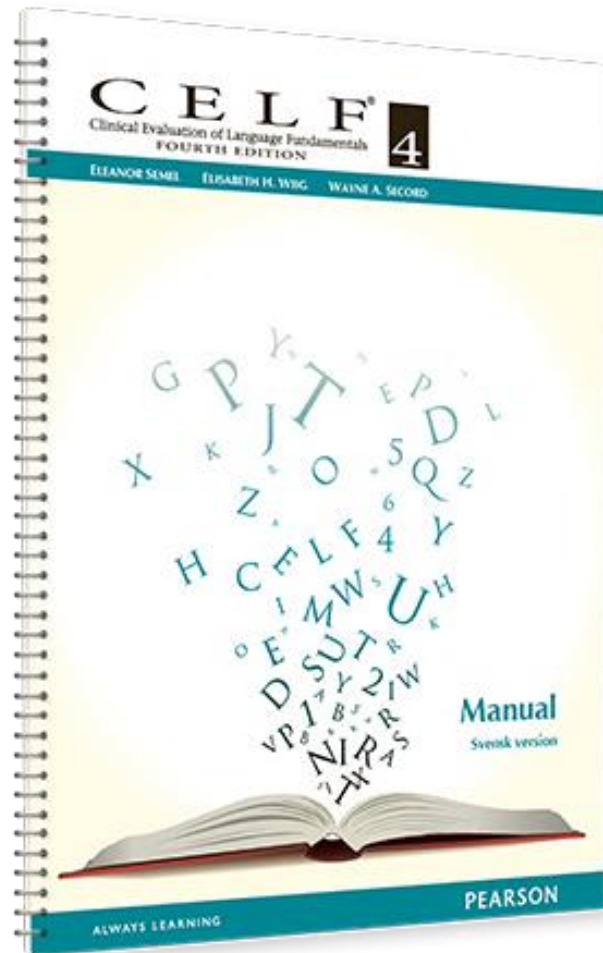
4 år

Vurdering av språkforståing

- Ordforståing
- Setningsforståing

Celf-4

Clinical Evaluation of Language Fundamentals

Vurdere språklege ferdigheiter (5-12år)
13 oppgåver

6 språklege indeksar

- Grunnleggjande språkferdigheiter
- Reseptivt språk
- Ekspressivt språk
- Språkleg innhald
- Språkleg struktur
- Arbeidsminne

RDLS

The new Reynell Developmental language scales

3-7 år

- Forståing
- Produksjon

Andre testar

- ASEBA
- Nordisk skjema 5-15
- Språk 5-6
- WPPSI-4

Sakkunnig vurdering om spesialpedagogisk hjelp i barnehagen

Vurdere retten til spesialpedagogisk hjelp (Barnehagelova §31)

Vurderinga skal utrede og ta stilling til (Barnehagelova 34)

- a) Er det sein utvikling og lærevanskar hjå barnet?
- b) Realistiske mål for barent si utvikling og læring
- c) Kan behova til barnet avhjelpast innanfor det ordinære tilbodet
- d) Kva type hjelp og organisering vil bidra til utvikling og læring
- e) Kva omfang av spes.ped hjelp er nødvendig, og kva kompetanse bør dei som skal gi hjelpa ha?

Vedtak om spesialpedagogisk hjelp i barnehagen

§ 35 i barnehagelova

Kommunen har ansvar for å fatte vedtak om spesialpedagogisk hjelp.

Tiltak i høve språk for barn i barnehagen med vedtak

Same som tiltak i førtilmeldingsfasen

- Tiltak i heile gruppa
 - Tiltak i språkgrupper med fokus på spesifikke sider ved språket.
 - Tiltak ein til ein
-
- Kompetanse: Spesialpedagog, Logoped

Kva jobbar logopeden med?

- 0-100år
- Fire hovudarbeidsfelt:
 1. Afasi
 2. Stemmevanskar
 3. Taleflyt
 4. Språkvanskar (innhold, form, bruk)

Kva gjer logopeden?

- Utgreiing av vanskane
- Lagar eit opplegg, har idear til korleis ein kan arbeide med dei spesifikke utfordringane til barnet.
- Rettleiing av personalet for mellomliggande arbeid

Nettressursar

- Statped: www.statped.no
- Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO): <https://nafo.oslomet.no/>
- Lesesenteret: www.lesesenteret.uis.no
- Nynorsksenteret: www.nynorsksenteret.no
- UDIR, Språk i barnehagen, mye meir enn bare prat: [Nettressurser \(udir.no\)](http://udir.no)